

ШЫҢ

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
КЫЗЫЛ ХОРАЯ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХОРАЯ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1956
ФЕВРАЛЬ
29
СРЕДА
№ 45 (3498)
Өртөө 20 коп.

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының XX съездизи
бодунуң ажылын февраль 25-те Кремльге дооскан.
1956—1960 чылдарда ССРЭ-ниң улус ажил-агыйын хөгжүдери-
ниң алдыгы беш чыл планының талазы-биле Директиваларны
сөөлгү хуралына съезд чаңгыс эп-сеткил-биле бадылаан.
Партияның төп органнарының чаңгыс эп-сеткил-биле соңгут-
турганының дугайында дыңнадыгны съездиниң төлээлери үргүлчү-
лелдиг адыш часкаашкынары-биле уткааннар.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ XX СЪЕЗДИЗИ

Съездиниң хүн демдеглели

Февраль 23-түң көжээни хуралы

СЭКП-НИҢ УСТАВЫНГА ЧАМДЫК ӨСКЕРТИЛГЕЛЕРНИҢ ДУГАЙЫНДА Партияның XX съездизиниң ДОКТААЛЫ

(1956 чылдың февраль 24-те чаңгыс үн-биле
хүлээп алган)

СЭКП-ниң Уставына моон алаанда есертитилгелерни кыргыч Совет Эвилели-
ниң Коммунистг партиязының XX съездизи доктаадып тур:

1. Обкомнарын, крайкомнарын болгаш өлкөлүк республикаларның ком-
партияларының ТК-ларының пленумнарын 4 ай болгаш бир удааан өзөш эвес, а
партияның округкомнарын, хооркомнарын болгаш райкомнарынның пленумна-
рын 3 ай болгаш бир удааан өзөш эвес чымыдырарын доктаадыр.

2. Чер-черлерниң партия организацияларының байдалын өөренип көрүшпөөн,
өзгөртүшпөөн республикаларның компартияларының съездилерин, крайларның,
областарының, округтарның, район хуваалдалыг хоорайларга хоорайларның партия
конференцияларын ийи чыл болгаш бир катап чымыдырарын тодарайлап доктаадыр.
Область хуваалдалыг өлкөлүк республикаларның (Украина, Белоруссия, Ба-
захстан, Узбекистан) компартияларының съездилери дөрт чыл болгаш бир катап
чымыдап туруп боур.

3. СЭКП-ниң Уставына 35 параграфтын «В» чүтүгү казыр.

4. Чер-черлерниң партия органнарының өргөлөрүн калбартыр согулга-биле 300-
тен ажы коммунист санатынын турар ыңдыг улуг бүдүрүлгелерге болгаш албан
чөдөрлеринге партия комитеттери обкомнарын, крайкомнарын болгаш өлкөлүк
республикаларның ТК-ларының шийтпирин ёзугаар тургуступ болурун чүтүгү
деп санаар.

5. Партия комитеттериниң секретарьларының санының дугайында партияның
Уставында айтылгышының моон сонгаар хевээр артыгарын чүтүгү деп көөр, ыңчаар-
га оларның саны азындалыг тодарайлап байдалдарында хамаарыштыр есертлип болур.
Партия комитеттериниң секретарьларының санын СЭКП-ниң ТК-зы таарыштыр тодара-
йлап турарын доктаадыр.

6. Бүдүрүлгө черлериниң, колхозтарның, МТС-терниң болгаш совхозтарның
дөдөрлеринге, бригадаларына база участоктарына парторганизацияларның саядарын
күшөлдүр согулганы барымдалаан, 50-ден азыг коммунисттерлг партия эте
организацияларына дөдөрлерин парторганизациялар райкомнарын, хооркомна-
рын азы хамаарышкан политкадисттерниң шийтпирин ёзугаар тургуступ болурун
доктаадыр.

7. СЭКП-ниң Уставында 64 параграфында транспортта политкадисттерниң ду-
гайында чүтүгү казыр.

1956 — 1960 Чылдарда ССРЭ-ниң улус ажил-агыйын хөгжүдериңиң алдыгы беш чыл планының ТАЛАЗЫ-БИЛЕ СЭКП-НИҢ XX СЪЕЗДИЗИНИҢ ДИРЕКТИВАЛАРЫНЫҢ ДУГАЙЫНДА ЭШ Н. А. БУЛГАНИНЫҢ ИЛЕТКЕЛИНИҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ XX СЪЕЗДИЗИНИҢ ДОКТААЛЫ

(1956 чылдың февраль 24-те чаңгыс үн-биле
хүлээп алган)

1. 1956 — 1960 чылдарда ССРЭ-ниң улус ажил-агыйын
хөгжүдериңиң алдыгы беш чыл планының талазы-биле СЭКП-
ниң XX съездизиниң Директиваларының төлөвилелин СЭКП
ТК-ның кирип келгенин ёзугаар кол ооргазын хүлээп алыр.

2. Директиваларның төлөвилелинге хамаарышкан казал-
галарны болгаш немелделерни көөрү-биле съездиниң комис-
сиязын соңгуур.

1956 — 1960 чылдарда ССРЭ-ниң улус ажил-агыйын хөг-
жүдериңиң алдыгы беш чыл планының талазы-биле СЭКП-ниң
XX съездизиниң Директиваларының төлөвилелинге хамаар-
ышкан казалгаларны болгаш немелделерни көөрүнүң талазы-
биле моон адаанда составтыг Комиссияны тургузар деп шийт-
пирни XX съезд хүлээп алган:

- БУЛГАНИН Н. А. (даргазы).
- АРИСТОВ А. Б.
- БАЙБАКОВ Н. К.
- БЕЛЯЕВ Н. И.
- БЕНЕДИКТОВ И. А.
- БЕШЕВ Б. П.
- БОБРОВНИКОВ Н. И.
- ВОРОШИЛОВ К. Е.
- ДЖАВАХИШВИЛИ Г. Д.
- ДОРОШЕНКО П. Е.
- ДЕМЕНТЬЕВ П. В.
- ЕВСЕЕНКО М. А.
- ЕЛЮТИН В. П.
- ЕФРЕМОВ М. Т.
- ЖИМЕРИН Д. Г.
- ЗАВЕНЯГИН А. П.
- ЗАДЕМИДКО А. Н.
- ЗВЕРЕВ А. Г.
- КАГАНОВИЧ Л. М.
- КАЛЬЧЕНКО Н. Т.
- КАМАЛОВ С.
- КИРИЧЕНКО А. И.
- КОВРИГИНА М. Д.
- КОСЫГИН А. И.
- КОЧИЯН А. Ф.
- КУНАЕВ Д. А.
- КУЧЕРЕНКО В. А.
- ЛАПТЕВ Н. В.
- ЛАЦИС В. Т.
- ЛОБАНОВ П. П.
- ЛОМАКО П. Ф.
- МАЗУРОВ К. Т.
- МАЛЕНКОВ Г. М.
- МАЛЫШЕВ В. А.
- МАЛЬЦЕВ Т. С.
- МАКШЕВИЧ В. В.
- МИКОЯН А. И.
- МИХАЙЛОВ Н. А.
- МОЛОТОВ В. М.
- МЮРИСЕП А. А.
- МЫРАШКОВ В. П.
- НИКИТИН П. В.
- ОВЕЗОВ Б.
- ОРЛОВСКИЙ К. П.
- ПЕРВУХИН М. Г.
- ПРОКОНЕН П. С.
- РАГИМОВ С. Г.
- РУДКА Г. Я.
- РУДАКОВ А. П.
- САБУРОВ М. З.
- СОЛОВЬЕВ Л. Н.
- СУЕРКУЛОВ А.
- СУСЛОВ М. А.
- ТЕВСОЯН И. Ф.
- ТИХОМИРОВ С. М.
- УЛЬДЖАБАЕВ Т.
- ХЛАМОВ Г. С.
- ХРУНИЧЕВ М. В.
- ХРУШЕВ Н. С.
- ЧЕРНЫШЕВ В. Е.
- ШВЕРНИК Н. М.
- ШЕЛЕПИН А. Н.
- ШЕПИЛОВ Д. Т.
- ШЕРЕМЕТЬЕВ А. Г.
- ШУМАУСКАС М. Ю.
- ЯСНОВ М. А.

Эш З. Р. Рахимбаеваның даргалааны-
биле өрткөн көжөөни хуралга бир дуга-
рында эш В. А. Кучеренко чүве чүтүгү.
Алдыгы беш чылда капитал тудушкуну-
нуң улуг хемчөөли тууду индустрияның
ажыдакчыларының мурнуна улуг согул-
галарын салып турар деп ол чүтүгү.
Партияның Төп Комитети болгаш чазак
тудугу улам ыңай индустриализааары-
ныче, оң шынарын өскөдөрлеринге бол-
гаш үзөткөн кудуламырныче уланган
эзөөн хөй шийтпирлерни үндүргөн. Ол
шийтпирлерни боттандырырын чедиш
алышпаан, туудушкуну чамдык чедиш-
кенирин чедиш алган. Чымыды демпр-
бетон бүдүрүлгенин талазы-биле бүдүрү-
лгелерниң четкини калбарып турар, төлө-
виле организацияларының азымы эзөөн
өскөдөр. Иңдыг болза-да туудушкуну-
нуң азындалыг таарымчалыг байдалар
чедиш алган чедишкенинге «оожургаар
болгаш бар четпестерни чажырап бары-
дааны бербеин турар.

Чурта тудушкуну азымы улам ыңай
өскөдөрү-биле холбошкан айтырыларга
эш Кучеренко тодарайлап доктааган. Ал-
дыгы беш чылдың төңүрүнде туудушкуну-
нуң күш-азынының бүдүрүлгүсүн
52 хуудан өзөш эвес бетпестер турар
ужураг деп ол шийтпир турар. Туудушкуну
улам ыңай индустриализааарының,
тууду организациаларын улгаттыр кал-
тыштырып, тускайдып, тууду хөдөө
организациалары өскөдөрү база курут тур-
ар чоруктарын уутууларының күсөи-биле
олу чедиш алган турар ужураг.

Эш Кучеренко бодунун чүтүгүсүн хөдөө
раи туудушкунунун айтырылгыныче улуг
күчөткөбүн салган.

Эш В. В. Мацевичиге сөс берген. Төп
Комитет, бүтү партия болза, кедээ азын-
агыйын хөгжүдериңе канчаар-да азы
улуг күчөткөбү салып турган деп ол
чүтүгү. Алдыгы хемчөөлөрүн түнө-
нелинде кедээ ажил-агыйла байдал көс-
күзү-биле өскөдөр. Кедээ ажил-агый про-
дукцияны бүдүрүп үндүрерин көздө-
дөрү болгаш колхозтарын организаци-
алары азындалыг болгаш азындалыг
аштайгы чедишкенинге чедиш алдыган.

Тараа чымыдазын көздөдөр согулга
дугайы чүтүгүсүн, тарылганың
болгаш тараа ажаап алышкынының
хуусааларын кызырарының чүтүгүсүн,
тарааны аңгылап ажаап алырын, сортту
үзөткөн-биле тарып чоруту херега
чорударын оратор демделген турар. Улуг
ажаадыкчылар комбинаттар, тараа
кестирер машиналар (винриорлер) бү-
дүрүп үндүрерин, база ол ыңшап кедээ
ажыл-агыйын транспорт чөпсөк-хөдөө-
дөрү-биле хандырырын дыка көздөдөр
ужураг.

Чер органнарының азындалыг дугайын
чүтүгүсүн, кедээ ажил-агыйын тус-
кай өрткөнлери, МТС-терниң болгаш
колхозтарын улуг ажаадыкчылар
экономикиг билгелерин шийтүүдө алыр
ужураг деп эш Мацевич чүтүгүсүн турар.
Ам область бүрүтүнде кедээ ажил-
агыйын каттышкан дуржуга станция-

Эш М. Г. Первухиниң даргалааны-биле
ажыттыган өрткөн хуралга алдыгы беш
чыл планының талазы-биле СЭКП-ниң XX
съездизиниң Директиваларының дуга-
йында эш Н. А. Булганиның илеткел-
ниң талазы-биле савап беришкени үр-
гүлчүдөөн.

Бир дугаарында эш С. Г. Рагимов
(Азербайджаның парторганизациалы)
савап берген. Партияның XX съездизинге
бадыладыр-биле кирип келген алдыгы
беш чыл планының талазы-биле Директи-
валарының төлөвилелинде болгаш эш Бул-
ганиның илеткелинде бистиг улуг Төрө-
нүң чуртувустуң бүтү ажилчы чоннары-
ның амдыралчы өргө-ажыктары чайы-
нанчак илеретинген-дир деп оратор чү-
түгүсүн.

Азербайжан ССР-ниң чедишкенинге
дугайы хөдөөлөп турар фактыларын
эш Рагимов көргүсөөн. Эрткен беш
чылда республикага үзөткөнүң чаз

лары азы институттары тургустунуң ту-
рар, оларга областтың кедээ ажил-агый-
ның мурнуна туруп турар эң чүтүгү ай-
тырылганы өрткөн-практика талазы-биле
ажыдап кызырын оларга хувадип турар
деп оратор дыңнаткан.

Эш А. Г. Шереметьев бодунун чүтүгүсүн
пара металлургияның хөгжүдериңин
айтырылгына хамаарыштырган. Бистиг
металлургияны болза, делегей төөгү-
сүнө көзүбөөн темпирлер-биле хөгжүп
турар деп ол чүтүгүсүн. Сөөлгү 26 чыл-
дарының иштинде кың бүдүрүлгениниң
чымыдагы ортумак немей өзүшкүнү чурт-
та 9 хуу болуп турда, АБШ-та—чүтүгү
2,4 хуу, Англияда — 2,8 хуу, Францияда
—1 хуу. Бистиг чуртувустуң улус
ажыл-агыйынды металлга негеддеи ам-
да хандыртпаймын турар.

Эрткен беш чылда металлургия чорү-
дүлгелерни күшөлдүрериниң, агрегаттар-
ны механизастаарының болгаш автомат-
чыларының талазы-биле эзөөн азындалы-
ны чоруткан, ол болза, бар турар дерини-
кенирин азындалыг ажилдер артыны
берген деп оратор чүтүгүсүн. Оң-биле кал-
ды кара металлургияның чамдык бүдү-
рүлгелериниң азындалыг улуг четпестер
бар: бүдүрүлгө күчүгү доогуз-биле ажил-
агыйындай турар, чамдык заводтар пла-
ны күчөткөн, мурнакчы техника болгаш
эки ажилды бүдүрүлгелериниң ажилы-
ның дуржугазын оожум илеретиниң ту-
рар.

Алдыгы беш чылда металлургияның
мурнуна тургустунган улуг согулгалары-
ны боттандырып дээр болза, ажилдап ту-
рар агрегаттарын ажилгалың өскөдөр,
чаа үндүрүлгелерни өстүрер, капитал ту-
душкунунуң көтөрүлгө дыка көздөдөр
хөдөө деп оратор айтып турар.

Домен бүдүрүлгениниң технологиязын
өскөдөрү, эш шынарын канчаар
өскөдөрү, прокат бүдүрүлгенин күнө-
дөрүниң талазы-биле Кара металлургия
мнистерствосунун боттандырап деп төлө-
вилеон хемчөөлөргө эш Шереметьев оң
ыңай доктааган. Совет Эвилелиниң ме-
таллургия чаз беш чыл планын че-
дишкенини күчөдөрү дээр бүтү күшө-
дөрү салып деп эш Шереметьев түнө-
нелинде чүтүгүсүн.

—Бистиг съездизинге анык пионерлер
байыр чөдөрлөрү дээр чедиш келген деп ху-
ралдың даргазы чараан.

Төлөөлөр болгаш аалчылар туруп кел-
геш, чурттуң келер үзөткөн, оң идеяны
дөдөрүлгө адыш часкаашкыны-биле ут-
каан.

Пионерлерниң ак хөйленери болгаш
кофточкалары, ымыл галустуктары залда
хамык өрткөн оруктары, индир чанына
доступ чери дөдөрү чөккөн ыңшап
каастаан.

Проза-биле болгаш шүлүктөр-биле би-
зитинген байдыгы чагааның бижимелин
эзөөн каш оолдар болгаш уругтар номчаан.
Байырлыг чагаа Төрөн Коммунистг пар-
тияга кымыгаар чок болгаш шуут ханы
ыңшапчы-биле санынкан.

Февраль 24-түң эртенги хуралы

адырлары—кара болгаш өнүгү металлур-
гия, химия үзөткөнү тургустунган. Беш
чылдыг дуржугада хөдөө бүдүрер ийи
катап улгаткан, а тараа чымыдазы бүдүн
чартык катап көздөдөр. Тускай өрткөн-
дөр беттөөсүрүнө Азербайжан ССР Еуро-
паның Голландия, Бельгия дээр ыңшап
мынды күрүлгелерин мурнуна, а Азербай-
джаның школаларында өөреникчилер-
ниң саны Ираның, Иракты болгаш Тур-
цияны катай алганында хөй болуп ту-
рар, а ол чурттарыны чонунуң саны Азе-
рбайджаның чонундан эзөөн хөй.

Алдыгы беш чылда республиканың улус
ажыл-агыйын улам ыңай хөгжүп. Дирек-
тиваларының төлөвилелинде көрдүпүп турар
нефть тывыжымың планын чедишкени-
ниң хандырап арганы бөөр нефтиг чаз
черлер ажыттыган. Кура хемде улуг гид-
роэлектрстанцияны, чык болгаш ашы-
көм үзөткөнүң улуг-уаг бүдүрүлгө-

Октябрьның хүнеринден амга чөдөр
Онаа улуг ажилалың шуутуу дөдөр

Улус чонга берген бүтү чүдөдөр дөдөр

Улуу-биле четпирдөөсү, партияныс!..
Бистиг делем казынысче чырын дөдөр

Бисте чыраан хүнүң чагай хөдөө дөдөр

Эртен өрте лагерлерге оттуруп кээр
Эткыр үнүгү горн түң—кырыс дөдөр

Дээрта хүнде чолуустуң дугайында
Дайгаар улуг салып салып турарың дөдөр

Төрөөн чуртга кезик чөдүгү чурттал-
га дөдөр

Төлүгү бистер четпирдөөсү, партияныс!..

Уругларның ажи бүрүтүнде алыс
чагай күзөдөр бары пионерлер чүтүгүсүн
лап турганар: чамдыктары станокка
ажыдаарын, өскөдөрү бур черлерге чо-
руурун, өскөдөрү шахтерлар, агроно-
кчулар, туудушкуну болурун, а хөй-хөй
ыңшап оолдар удушкунулар, дайлап-
лап болурун күзөп турарлар. Уругларның
меделген турары: бистерниң ажи бүрү-
түс боттарының күрөлдөрүниң
боттандырып шыдаар бис. Чүтүгү эки ө-
рөңүр. Иңчанган өккө-өөрениңиң ора-
дакып турар бис...

Түнө-нелинде мындыг кыйгырыг үнгөн:
— Анык пионерлер! Совет Эвилели-
ниң Коммунистг партиязының хөдөө
дөдөр кемселге белен болулар!

Уругларның чүс-чүс холдары салат-
таан болгаш өткүт үнөри харуга най-
ралды-биле мыңча деп харылаан:
— Көзөдө белен!

Бөдүк оолдар болгаш уруглар президи-
умга чедиш келген, боода-боода дөдөр
чөккөн партияның болгаш чазактың
уудушкунуңа, ол ыңшап даштык
коммунистг болгаш ажилчы партия-
ларның уудушкунуна туусулаан-
нар.

Съездиниң төлөөлөрү заапан үнүң чоруп
турган пионерлерни чымы-биле үзөп
турганнар.

Оң соонда эш И. А. Наирова сөс
берген. Алдыгы беш чылдыг култура
талазы-биле чүтүгү согулгаларының би-
рөөзү болза, бүтү-ниги ортумак өөрөдө-
гөни чөк болганга боттандырап болурун
ол айткан. Ол согулгалың бүтү ужу-
дузаның чөдөр үзөткөн бери берге деп
оратор меделген. Ону амдыралга боттан-
дырап совет чуртка социалистг кул-
тураның хөгжүдериңе улуг салымчык
болур.

Республикага школалар четкини кал-
бартап планың дугайын эш Каиров чү-
түгүсүн. Алдыгы беш чылда РСФСР-ге
2,5 миллион өөреникчи олуттарлыг 7 муң
чыгы школалар туттунган турар.

Школага өөрөдөгө-кыжыңдыгы
ажыды шынарын бедилер талазы-биле
РСФСР-ниң Чырыдышкыны министрствосунуң
чорудуп турар хемчөөлөрү эш Каи-
ров түнө-нелинде чүтүгүсүн.

Директиваларының төлөвилелинде рес-
публикада иди үндүргөн чамдык немел-
делерниң дугайын эш Рагимов чүтүгүсүн.
Азербайджаның ажилчынары, колхозчу-
лары болгаш интеллигенцияны чаз беш
чыл планын болуңуң төрөөн болгаш хан-
дырлардан хөдөө кылдыр хүлөп ап ту-
рар болгаш оң чедишкенини ботта-
нышкыны дээр чүтүгүдүгү демөөшкөн
турар деп ол меделген.

Эш М. Д. Ковригина сөс берген. Улуг-
туң материалдыг чагай байдалың бедилер
дугайында, оң чагай байдалың болгаш
калдыкшымының дугайында жога чок
сагып салымчык болза, Коммунистг
партияның болгаш Совет чазактың бирги
хүлөөлөгү болуп турар деп ол чүтүгүсүн.
Чаз беш чыл планының бүтү-ле делем
хемчөөлөрү совет кижилерниң калдыкшы
байдалын өскөдөрү, оларның ажил-
чы чоруп бедилеринче болгаш
чуртталганын уздырыныче дөрт азы доора
саядар көргүдериңе уланган. Партия
XX съездизиниң Директиваларында
салдыган согулгаларының күсөдөи кал-
дык камгалап албан черлериниң четкини
дыка калбартыр база чонуну медицина
дузаламчыны дыка өскөдөрү аргаларын
бөөр деп ол чүтүгүсүн.

Совет Эвилели делегейиң өскө чурт-
тарына, оң иштинде АБШ-ка, Англияга
болгаш Францияга бөдөөр медицина
кадрлары-биле эң өккө хандыртпаны деп
эш Ковригина оң ыңай меделген.

Академик Т. Д. Лысенко бодунун савап-
лында алдыгы беш чыл планында чер
ажылының талазы-биле партияның айыт-
кан согулгалары күсөдериңе кедээ

Ажыл-агыйын коммунистг болгаш ажил-
чы партияларның төлөөлөрүниң чү-
гааларын олуртушканын чымы-биле ут-
кааннар.

Уругларның Компартиязында съездиге
байыр чөдөрлөшкөн, эш Р. Армсменниң
чүтүгүсүн:

Коммунистг тургустунуңуң хөдөөнө
болгаш тайбыны камгалаарыңа, ол ың-
шап марксизм-ленинизмни чөтөдөкчү
хөгжүдериңе бистиг удушкунуң нацио-
нал болгаш социал хосталга дөдөр дем-
селдиге улуг иди болуп турар.

Тараачынар-биле өлкөлөдөжип алган,
ажылчы аңгының баштааны национал
хосталганы демократтыг чаңгыс аай
фронтка бүтү патриотту күштерин кал-
тыштырап бистиг партияныс болуңуң
этич согулгамы кылдыр санап турар деп эш
Армсменди оң ыңай чүтүгүсүн. Чаңгыс
айи хөдөлүшкени ам пролетариаттың
калбап кезектерин хаара тууду турар.
Тараачынарыңа болгаш хөдөөкчелерниң
хамарышпас организациалы өзүп база
быжыгып турар, интеллигенцияны патри-
отту кезектери боттарының ажил-чору-
дугазын калбартып турар.

Латин Американың чурттарына тех-
никти дузаламчы көргүдериңге болгаш
оолар-биле салдыгы калбартыңга ССРЭ-
ниң делегейи дугайында эш Булганиның
билегени бисте хөй-хөй үзөткөн-
илерин болдурун. Н. А. Булганиның
болгаш Н. С. Хрущевтуң Индияга, Бирма-
га, Афганистанга чоранын бистиг чуртка
база-ла улуг-биле үзөп турар.

Израильдиң Компартиязының төлөөлө-
кчиз эш С. Минустиг меделген:
СЭКП-ниң болгаш оң Лениниң Төп
Комитетиниң шийлааргай болгаш марксизм
уудушкуну-биле коммунистг тургустуну-
шкунга болгаш бүтү делегейге тайбыны
камгалаар хөдөөкчү улуг совет улугуң
делегейге төөгүдүгү улуг чедишкенини
бис бүтү чүрөвистен байлаар турар бис.

Тайбын камгалааның болгаш улустарының
национал хамарышпас чорутуң чамдык
сынып чок политикамы дээр Совет Эви-
линиң найыралдыг болгаш хүндүлгөдөгү
уугай-болза-биле Израильдиң улус масса-
лары долдунган.

Швейцарияның Бунд-ажылчы партия-
зының мурнуна чүве чүтүгүсүн эш Воог
Швейцарияның ажилчы чоннары Совет
Эвилелини тайбын дээр демселдиг тул ту-
дукчузу кылдыр көрүп турар деп чүтү-
гүсүн.

Бистиг партияныс бөдүгү күрүңе нейт-
ралдыг камгалаар дээр, Швейцарияны
барымы талакы күрүңелерниң шериг
блогунга хандырап дээр реалсымы күш-
терниң орадакымыңа улуг кемселдиг
ам үр үдө чорудуп турар — деп эш Воог
оң ыңай үргүчүлөөн, — чүтүгү дээр бөдү-
гү күрүңе нейтралдыг камгалаары
чүтүгү тайбыны хөдөөкчү салымчык
эвес, ханын база чурттуң национал хам-
марышпас чоруп камгалаарының негел-
дөп болур.

Португалының, Малайяның болгаш Бене-

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ XX СЪЕЗДИЗИ

Эш М. А. СУСЛОВТУҢ чугаазының уланчызы

Мооп-биле кады бүтүлө байдалдарга социализмге шилчиге хамааты дайын-биле чылай чок холбайыр деп бидытаар болза шын эвес болур ийи. Манаа хей чүддөр чурттуң иштине-даа болгаш делегей ареназында-даа күштерин денки-гүрдүдөн, революту агыларның организацыянык болгаш медреселерин хире чергезден, реакцылы агыларның удуртанышыкынарының күштеринден хамаарып, Россиянык пролетариат болу-нун чуртуна революту эргидени удур-туп туртуп анаа империалист күрүдөр-лөңү каттышкан фронтунун удурла-нышыкына таварып турган. Ам еске чурттарда мурунчак күштер бо талазы-биле улам таарымчалык перспективалар-дык болуп турар. Чаа байдалар амгы үеде капиталист чурттарык боттарында база бар болуп турар. Ол чурттарынк политиктик демисалын төүтө табыл-чы, демократтык хосталганы, национал хамаарышпас чорукту камгалаары дөн ышкаш ындык айтырылгар туруп турар. Бо байдалдар амыкчы агы болгаш индустриалдык партиялар болуп долгай-дыр чыгыс ай демократтык платформа каттыларын—тараачынарын, биче буржуазиянын, интеллигенциянык болгаш оо дурак буржуазиянык патриотчу хөңүндү болууну улуг кезин бейиз кы-штыгыр амыр долу аргалык, а ол чоруктуң амыкчы агының тилегиэниңк байдалы чигелери чылай чок.

Иччалаажок бо байдалдар реакцылы күштер болгаш шериг-полдейж машина онза күштүг элөөн хей капиталист чурт-тарга социализмге шилчиге маңкычу агыларның калчаалык удуртанышыкына-биле, ындык болганда амыкчы агының революту чиди демисалы-биле холбайыр. Ол-за үеде реакцылы күштер болгаш шериг-полдейж машина шоолуг күштүг эвес чамдык еске капиталист чурттарга социализмге шилчиге турла революция-нык табынч өзү-биле болу бээр база болот чок. Илангы амыкчы агының парламентарий хей нурууну чаалап алгаш база парламентарий херек кырында улусчу парламент болдургаш эрге-чакырган табын өзү-биле алтары магат чок. Пролетариаттын, амыкчы тараачынарын, интеллигенциянык болгаш чоңун депшигелги бүтү кезектеринк массалык революту шимчөөшкенине даанган ындык парламент реакцылы күштерин удуртанышыкынык сый шаап база нилетиди социалист чурттаргазын чорудуп чыылар.

Коммунизмдин дайыннары коммуни-стерни чешектиг тура-халышыкынарын, күзүдөндү болгаш хамааты дайыннык талаачылары кылдыр кезеде база бү-түлө таварыгаларга күрүтүп турарлар. Ол болза оларнык коммунистерге болгаш амыкчы агыга хамаарыштыр болуп тур-бар хоовун итүгүл болур. Коммунистерди болгаш амыкчы агының бир нийтиел системизациян еске чиге шилчиге эне эвөөн когарал үнер хевирлерин болуп турарык чугаажок. Иччалаажок ол шилчиге хевирлер эш Хрущевтуң маал көргүскени ышкаш, тодаргя төгүлүг байдалдарга хамаарып, иччаарга он табын амы эң-не күчүздөлдүг метоттар амыкчы агыдан эвес, харын боттары-нын хоовунда турар улуг өңүдөн, поли-тиктик эрге-чакырганд болгаш еске-даа эвөө эргелерден эки-туралы-биле айты-рып хөңүч чок дүзүрткен маңкычу агыларның удуртанышыкынык хире чергезинден болгаш хевирлеринден ха-маарып.

ТБ-ның өткөт илеткелинде бистид-партиястык амгы үе-чадала социал-демо-краттык партияларын канчаар көрү дугай-ында айтырыгың талазы-биле принци-палдык туружу илеретинген.

Улустарың бүтү күштерин чаа дайын-нык айымы-биле демисалге каттышты-рар жураууг байдалдарга делегейинк амыкчы шимчөөшкениник башкалчак туурарыга канчаар-даа өптежир арга чок деп чүбө чигинип турбас. Социал-демо-краттык-биле чокушулазы бээр болдалар бисте бар элөөн кам ындык улуг айты-рылгары амыкчы агын үндүрген, а ындык болганда олар-биле ол айтырылгар талазы-биле амыкчы агы харылааларга, чокушулажышыкынарга болгаш кады амыкчыга арга тургустунуп турар. Илди арга хамактын мурунда амгы бай-далда табынын, национал хосталганы болгаш демократияны камгалаары дөн ыш-каш ындык сорулалар амыкчы шим-чөөшкениник мурунча кол сорулга кылдыр тургустунуп турарындан үнү көрүп турар. Хей-хей капиталист чурттарда амыкчы массаларын күштүг чөңөөш-кени мурунчак тодаргя аларган. Соци-алист партияларын, христиан профес-сийелерин болгаш еске-даа организаци-яларын анаа кезигүнериниң хүрөөлө-нини канчаар-даа аажок улуг кезиң тай-бынын талазынче күзөлдүг.

Чамгы элтиң илемин амыкчы агы-ның ичкы-бүрү отралдары улам-на күш-тү-биле шилчегин амыр болгаш практи-ктик түндөлдөргө чедире бээр деп чүбөк болар херек. Иччала-даа ол ала-чакыгар болу бербес болгаш ол бистен, коммуни-стерден, чогуу удуртанышыкына бистин илдепкенинтен улуу-биле хамаарып.

Улустар аразының эң чугула айтыры-ларынк талазы-биле ТБ-ның өткөндү азыдан кылдыган теоретиктик өрө-дигиниң ужу-дузанын үндөлдөн дыка бер-ге. Ол айтырылгар депшигелги бүтү күштерин каттыштырып шыктыларында-да улуг ужу-дузалык болуп, быжык тай-

бың дөш, болууну үеин чурттан өрткөн капитализмдин дардалан, дайыннарын, социал болгаш национал дардалдык бүтү хевирлеринден улустарын алдырып азыр

Партийжи-организатарнык амыкчы-чаа сорулгаларнык денгелинче

Эштер! Отчеттүг үеин дүргүзүндө пар-тия чурттуң иштинк көзүдөндөниңк ай-тырылгарын база биче эвес илдепкени-биле болгаш инициатива-биле шийтирээң. Чурттуң улам ыңайык көзүдөндөниң өйү келген негеделерин партиянык тодаргя көргөн чоруу ол илдепкени чоруктуң үндөлиниң турган.

Ажы-агың, күрүнө болгаш партийжи амыкчы-чорудулаганың амы-бүрү талазы-нда чештерини партия дидими-биле илередиң келген. Келээ амыкчы-агыны күштүг көдүргенин болгаш үлетпир амыкчы экижлериниң дегереней про-грамманы ТБ-ның кам улаа чоруктаң Илеумунарыга партия амыкчы кылган. Чаа күдөнишкенинде, колхозтарын, МТС-терин, совхозтарын, а ол ышкаш үлетпир бүдүрүлгелерин амыкчы эде тургузарың амыкчы чоңарын партия кылгырып келген болгаш дыка улуг организацык амыкчы чоруктаң. Амгы үеде бистин чуртувуста чорудуп турары ыш-каш шак ындык амыкчы-агыңың өң улуг кемчелерин индустриализациянык болгаш коллективизациянык үеиниң соонда пар-тия ботандырып көрбөн деп дидими-биле чугаалап болур. Чуртка тарыга шакун 30 миллион гектар—Европада кам-да күрүдөрүн катый алдыган тарылажы-нык шакун хирени—немей көзүдөндү шыл-лап чорувус ам кылды-даа улуг сорулгалары күдөндүр бистин партия-сыкка берге эвес дээринде дугайын чуга-лаап турар.

Партиянык кайгамчык улуг амыкчы болууну үр-түндөлдөри берип турар. Келээ амыкчы-агың талазы-биле тараа, тек-вистик културалар бүдүрерин көздөлдүр херекте, мал амыкчының көзүдөндөндө баштайгы улуг башың кылдыган, көдө амыкчы-агың продуктуларының бүдүрүл-генин чурттуң өңү турар негеделерин хан-дырар кемчелдиң кылдыр чоккы чындар-да дыка көзүдөндөндө таарымчалык бай-далары тургустунган. Үлетпир талазы-биле бешки беш чымды дөрт чыл, дөрт ай иштине күдөндө бистин улус амыкчы-агыңыңың ол-даа алдында кайы хире дыка улуг кураылар амык-чынын турарын бээс көрүтүп турар.

Чедип алган чедикшиңерге даанган, бис ам кайгамчык улуг чаа сорулгаларын салып болур-дур бис. Бис ам бүтү улус амыкчы-агыңың фундаментин болур чугула аар үлетпир эвөө, харын база херектегү чүдүдөрүн бүдүрерин дүргөн тешилер-биле хөгжүдүп, нийтиник бай-даларын дыка көзүдөндү база анаа үнө-лөңү, улус массаларыңк чагай чоруун улуу-биле көдүрүп шыдаар бис. Амгы беш чыл планынын талазы-биле сьездиниң Директиваларының төлөвиленинде ол сорулгалар база салдыган. Амгы беш чылды ботандырып социалист эконо-миканың чаа улуг чедикшиңерге, улус-тун херектегү чүдүдөрүн элбикшиңи тургузарыңа, коммунизми тургузарыңа бистин чуртувустун чаа улуг башың бо-лур.

Эштер! Амгы беш чылда совет гижил-дерин амыкчы болгаш чуртталга бай-далын улам ыңай экижлер талазы-биле партиянык Төп Комитетиниң айткан кемчелерин совет улус улуг сорул-кырышкынык-биле болгаш күш-агыңың чаа көзүдүңүкү-биле уткууң, ол дугайың: амгы беш чылдык дүргүзүндө амык-чынарың болгаш албан-хаакчыларың 7 шактың амыкчы хунуңче шилчир дугай-ын, хөмүр дам болгаш да-рула үлетпир-үңдө кол профессионалларын чер иштине азыдан турар амыкчынарын, ол ыш-каш элөөн назымаларын амыкчы төлө-нө эвөөжөтпөң—6 шактың амыкчы хунуң-че шилчир дугайын, чокук чындарга сүббота болгаш байыраал мурунун амык-чынарың 2 шак кызырар дугайын, эвөөн шакын ал турар амыкчынарың болгаш албан-хаакчыларың амыкчы-тө-лөңү көдүрүп дугайын, пенсия херези чуртумдар дугайын, чуртталга тууш-куну улуг-биле (бешки беш чылга ден-жөөр ийи катан) калбартыр, столовал-ларын болгаш амыкчы хандырыгазы-нда еске-даа черлерин амыкчы экиж-лер дугайын эш Хрущев айткан. Ол бү-түг кемчелер совет кижилеринк чагай байдалын чаа денгелге көдүрүп турар. Партия бүтү чүдүлөр дугайында: амыкчы чоңар дугайында, бистин илдепкени-биле болгаш келер үеиң—амыкчы дугайында, күш-агыңдык чоочуннарың дугай-ында, херезиндер, бичиң урулгар дугайында, кижи бүрүтүң дугайында са-гыш салган, социалист нийтиелге ындык болур-даа жураууг.

Айттыгың турар кемчелеринк дагы-тык калба-биле үнөлөп көрүп турар. Бүтү ак-сеткилг кижилер бис-биле кады өөрүп турар. Иччала-даа анаа таарым-май турар кижилер база-ла бар. Чаа совет беш чыл планын чарлааныңа чамдык бөдүктөр таарымайы турар. Эччелгил совет беш чыл күдөндөндө дээринге ол бөдүктөр ам чигинмейн турарлар. Ону ам бүтү кижилер билш көрүп турар. Оларын еске чүбө коргудуп турар. АКШ-тын Дэ-вид сулууну кезигүвү У. Дуглас ол дугай-ың чокта чаа амыкчы-биле бижөөн. Он чугаалап турары: «Бир эвес Россия бети дээр-ге-ле он чындарда табынын чедип алыр болза, ол болуңуң чуртуңа амык-чынык денгелдиң дыка көдүрүп шыдаар.

чаа, мурунчак нийтиел тургузуу-биле солугу дөш демисежип турар бүтү му-рунчак күштерге дузалары чылай чок. (Димиттиг адыш чаксаашыны).

Ол оң-биле Азияга, а ол ышкаш Евро-па-даа дыка улуг саздарын көргүтүп шы-даар... Хүлүмүзүп, чечектелип турар табын Россия улустар аразының өң бер-ге айтырык болуп турары.

Ийи социал системаларнык экономиктиг табынч чарыжының мурунча дээрги Дуг-лас илдейтир-ле мөүлөп турар-ыр, ич-чаарга бис оңу көзүргүлүг деп бодавайн турар бис. Тайбың, чечектелип турар Россия бүтү делегейде күш-агыңың бөдүңү кижилерге ам сулустар аразының берге айтырык болбайн турарын чугула демгел-дээр херек, ол бөдүңү кижилер Совет Эви-леиниң амыкчы чоңарының чедикши-ңинери табынын, демократиянык болгаш социализмниң улуг херезиниң тил-деген деп чөптү-биле көрүп турарлар. (Ургумуңуң адыш чаксаашыны).

Амгы беш чыл ийи системаларнык экономиктиг табынч чарыжыңа чугула үе-чада болуп турар. Ол чаданың онзагй чүдүгү чүдөл дөш, чоңуң кижи бүрүтү-гө оонаштыр продукция бүдүрүлгенин талазы-биле өң көзүдөндүгү капиталист чурттарын чер болгаш эртер деп СССР-аңы кол экономиктиг сорулгалың төгүдүг өң кыска хууууларда шийтирээринге бүтү эргежок чоругула чүдүлөр ам Совет чуртта бар болуп турарында болур.

Ам ону ботандырып төлөдө, бистер чурттуң бүтү улус амыкчы-агыңың чаа, улам беник техниктиг денгелге шилчиде-рин хандырар, күш-агыңдык бүдүрүлгө-лүн улуу-биле көдүрүп жураууг бис. Ка-питализм-биле чарыкка социализмниң эр-терин хандырынага негетирин кол чүдү ам ол. Оң-биле холбайштыр бүдүрүлгө-н экономиканыңк айтырылгары казангы-зындан-даа артык ужу-дузалык болуп ту-рар.

Ажы-агың удуртулаганы, министр-стволарын, бүдүрүлгелер, колхозтар, МТС-тер болгаш совхозтар удуртулаары-ның амыкчы чаа денгелге көдүрүп жураууг.

Мындык байдала партия организаци-яларын амыкчы чаа онза негедө салдынып турар.

Бистин партиявы бөдүңү XX сьезин-ге казангызындан-даа артык чамгыс аай болуп сырың өңгөт келген. Партия-ның шын политиктиг шүтүмү, амыкчы чоңарыңк эрге-ажытары дөш оң амыкчы-чорудулаганың төмөс ээргилеги партияны долгадыр бүтү совет улусу казангызындан-даа артык сырың кат-тыштырган, амыкчы агының болгаш тараачынарыңк эвилелин база бистин чурттуң улустарыңк бүтүлбөс улуг байыраын улам улуу-биле быжылаан.

Партиянык илейлг болгаш организа-цык чамгыс эвөө болза, оң күжүңүң бол-гаш быжык чорунуң кол чүдүлү болуп болгаш оң-биле кады оң бүтү чедикши-ңинериң үнер дөңү болур. Коммунист партия чүгө бөдүңү хүрөөлөңиңк чам-гыс өңиң амыкчы-биле шикши болгаш даштык политиканыңк айтырылгарын чедикшиңиң шийтирлеп, амыкчы-агың болгаш културга тургузушкунун удуртуп шыдаан.

Партиянык XIX сьезинде чедир ула-далаа үретиңиң келген, Лениниң амык-чы болгаш партияж амыкчылардык нормаларын болгаш партийжи удуртула-нык принциптерин катан тургусканы партиянык чамгыс өңиң быжылааныңа болгаш оң илдепкени, инициативаны, дайычы аргалыңк бедилерине улуг кем-чөл-биле ийи болган.

Марксизм-ленинизмниң өзүңүңа таары-шпас, ийи-чамгыс кижилерге чүдүр чорукту XIX сьезинде чедир негетер теориямы болгаш практиказы партиянык организацык-даа, идеологтуг-даа амыкчы-га дыка когаралды чедирген. Олар улус массаларын ролон, партиянык ролон бичедиле, коллективтиг удуртулаганы ку-дуздып, партиянык иштинк демократи-яны үрөп, партия кезигүнериниң илде-пкени, оларны инициативаны болгаш бот-тыштыгы чоруун чыштыр болып, чамдык кижилерин амыкчы контроль чок, харысалага чок чорукка болгаш харын-дык туралында аажылар чорукка чедирип, шүтүмчүлөң болгаш бот-шүтүмчүлөң калбартырыңа шалтык болуп турган бол-гаш айтырылгарын чамгыс талазың, э чамыңга алдагалдык шийтирээр чо-руту төртүңүңүң турган.

Удуртулаганык коллективтиг чорунуң Лениниң принципин катан тургусканы болза, партия тургузушкунуң үнө-лөңүңиң үндөниңиң катан тургусканы болур. Шынап-ла бистин партиявы дриг бот-тыштыгы организацык болуп турар. Удуртулаганык коллективти, партия ор-ганнарының сонгулданы болгаш өткөт-тү, шүтүмчүлөң болгаш бот-шүтүмчүлөң—бо шүтүңү инициативаны үндөргөн, алдагаларын болгаш амыкчы чештер-ни илередиңге, оларны чаладырыңың оруктарын тыварына, коммунистерди илдепкени хөгжүдөргө чугула чүдү-лөр болур.

Коллективтиг удуртулаганың принци-птерин бүтү чыдаларга, ТБ-дан эге органи-зацыларга чедир ам үеде чедикшиңиңг катан тургузуп турар, улам улуу-биле калбарын турары шүтүмчүлөң болгаш бот-шүтүмчүлөң эң чугула айтырылгарын пар-тия организациыга өзүлү-ла коллектив-ти-биле чугаалап база шийтирлеп турары ол дугайын чугаалап турар. Кол-

лективтиг удуртулаганың принципин Төп Комитетте долузу-биле катан тургустун-ган деп бичиң-даа чигинип чокка чуга-лап болур. Бүтү эң чугула айтырылгарын шийтирээр ТБ-ның доктаамал чымыл-дырып турар Илеумунуң—коммунист нийтиелди тургузарының шийтирлеп үчөстөрү-биле эң-не сырың харылаа-мы калбак, коллективти-биле амыкчы турар ол партияж төптүң хоовун ил-чип кирген. Марксизм-ленинизмге даангй турар Төп Комитеттиң коллективтиг дур-жулгазы партияны болгаш чуртту амы-ууртурун, оң хүрөөлөңиң төндөш ийи-чөс чамгыс өңиң хандырып турар. (Адыш чаксаашыны).

Ийи-чамгыс кижилерге чүдүр чоруктуң хоралык теориямы болгаш практиказын долузу-биле утуктаң ажарын болгаш бүтү партия организациының амыкчы коллек-тивтиг удуртулаганың шыгымы чорудары чедип алары эргежок чугула. Партиянык чамгыс өңиңиң, шын политиканы амыкчы кылырың болгаш оңу чедикшиңиңг ботандырының, кадрларын шын кижилерин болгаш бүтү партияж амыкчы долузу-биле утуктаң ажарын болгаш бүтү партия организациының амыкчы коллек-тивтиг удуртулаганың принципиниң ужу-дузаның партия амыкчы чымыр бү-рүзү ачыныңг чедир билер жураууг.

Партиянык сырың каттыжышымын, организацык, дайычы аргалың оң болу-нун составында улуу-биле хамаарып.

Партиянык хүрөөлөңиң кирерин кү-зөөнерин шүтүтүңүңа ол хүрөөң ап тур-бар деп сөглөп болбас. Партия бөдүңү эң-не мурунчак болгаш илдепкени кижилер-ин шийип ап, бөдүңүң амыкчы-чорудула-нык кавдык-камың үе-чаларында кам-дык сорулгалар оң мурунча турарын бар-ымдалап, хууу амыкчының херези ол таарымштыр турар. Индустриализа-циянык болгаш көдө амыкчы-агың коллек-тивизациянык үеинде партия тургу-лайында-ла амыкчынарың болгаш тараа-чынарын хууу ол турган. Дайынын чындарында партияга хууу амыкчы чорударда фронтуну мурунку шүтүмунга чоруп турган кижилерин тургулайында волдынып турган. Материалдык чагай амыкчылардык чүдүлөңүң бүдүрүлгөң улуу-биле көздөлдү сорулгалың шийтир-леп турар амгы үеде ол чагай амыкчылар-дык чүдүлөң шүтү бөдүрүп турарлар—амыкчынарың болгаш колхозчулар-ны бирги эөлчөгө хууу амыкчы күш салыры угааның чорук бөдүңү дээрин көр-түрүп турган-даа херөө бар бе, ынчаш. (Адыш чаксаашыны).

Партияга хууу амыкчының херөө камдык болуп турары? Сөөлү ийи чындар-да партияга хууу алганнарыңк составында амыкчынарың болгаш колхозчуларын элөөн хууу хей-хей партия организацияларында дыка эвөөн. Оон амгыда болгаш демей байдалык турган. Ча чамдык партия организацияларында амыкчынарың амыкчы чорудары партияга хууу амыкчы эскелерден дыка булу болуп турары хаа эвөө. Свердловск-да, Новосибирск-даа областар үлетпир кемчөл-ли-биле барык деп болуп турар. Иччала-да Свердловскиниң партия организаци-яларында 1955 чылда партияга хууу ал-ганнарыңк составында амыкчынарың элөөн хууу 47,2, а Новосибирскинде —32,2 хуу болуп турар. Омск обла-сты партияга хууу алганнарыңк саяндык колхозчулар 31,7 хуу, а Сталинградтың-да—11,4 хуу. Новосибирск областа пар-тияга хууу алган амыкчынар Свердлов-скиниң эвөөн, Сталинград областа пар-тияга хууу алган колхозчулар Омски-ниң эвөөн деп чүбөң чүңү-биле тайлырлар болуру? Партияга хууу амыкчының айтырык Новосибирск болгаш Сталинград областарыңк партия орга-низацияларының кичөөңгө чок көрүп ту-рары дээрден эске чүңү-биле тайлырлар болур боор. Ол чорук еске-даа чамдык пар-тия организацияларыңа хамааржың тур-бар боор чүбөң ийиң.

Партия организацияларының болуун составында амыкчы-херектик чедикшиңи улуу-биле хамаарып деп чүбөн утпас херек. Партия организациялары СЭК-ге хууу амыкчыны таарымштырының херезиң негеделиң дындар болгаш пар-тияга хууу алганнарыңк составында амыкчынарың болгаш тараачынарың элөөн хууун шийтирлеп-биле бедиле-рин чедип амыр жураууг.

Организацык амыкчы ужу-дузаны улуг дээр дугайың, амыкчы-херектик чедикшиңери, амгы беш чылдык улуу амыкчы-агымың сорулгаларын шийтирээр хамыктың мурунча ол организацык амыкчы хамаржың дээр дугайын чугаа-лава-даа билдиктир. Мынчангаш удур-тулаганык денгелдиң, илангы районарга шийтирлеп-биле бедилер дугайында айты-рыг бо хире чидиң-биле салдынып турар.

Партиянык чер-черде удурут органи-яның амыкчынык методтарында улуг чө-пестерин: декларативти, канцеляржы чо-руктарын, амыкчы-агымың хамык-биле өөрөңбөй удурут чорукту, чештерин чаладырыңче болгаш бергелерин амыкчы тилээрине, мурунчакларын, чаарты-чыларын дуржуламы болгаш эртенгил чедикшиңиң утуктаары болгаш көдө амыкчы-агыга калба-биле негетеридиңче кижилерин организацап билбес чорукту эш Хрущев бөдүңүң илеткелине илерет-кен.

Удуртулаганык канцеляржы-бюрократык методтарын шийтирлеп-биле ууткаарың ТБ негези соонда обкомнар, крайкомнар, хооромнар, райкомнар боттарының амы-

кчы элөөн эки чорудуп турар апарган. Ху-ралдарың болгаш чөвүлө хуралдарың саны кызырылган. Партия амыкчы чы-дыр бүдүрүлгелерге, колхозтарга, МТС-тер-ге, совхозтарга дарың-дарың бээр болгаш чер-черде амыкчы эде тургузарыңа улуу-биле дузаларын орадажыр апарганнар. Иччала-даа ам дээринде бо талазы-биле дыка эвөөн амыкчы кылдынтган. Массалар ортузунга организацык амыкчы эвөө, а бу-ралдашкың бачымы болгаш саязын ху-жилгези амыкчыларын кол шак-үеиң болгаш күжүн мурунку хевөө сырып тур-бар партия органны ам-даа эвөөн эвөө бар болуп турар чүбөң ийиң. Амыкчыны ындык стилден камдык дуза болур боор деп чүбөн билиң алары берге эвөө. Кижилер хуралдан-ла, бичиң-ле турар, а амыкчы херек бургунаарлабайн турар. Белоруссия-ның Витебск облазының Миховский райо-нуң секретары эш Игнетенко партиянык эртенгил конференциянык амыкчы деп чугаалаан: «Бистин районуус болгаш еске-даа районнар бүтү хуралдарга болгаш чөвүлө хуралдарга хождуп турар деп ам 10 чыл иштине шүтүмчүлөң келди. 19 чылда ол үеин дүргүзүндө райкомун 19 секретары, райбүтүкөңүң 6 даргалары солушкан. Ажы-херектин байдалын амыкчы болгаш өөрөңгү көрү талазы-биле 9 комиссиялар амыкчы турган, иччала-даа район мурунку хевөө-ле хождуп тур-бар болуп хевөөр артың. Районга дузалар тодаргя айтырылгарын партия обком-у-да, облүкөсүм-даа херек кырыңа шийти-рлөөңиң турар».

Саязын билчактарыңк азыры партия эге организацияларында база дегереп тур-бар, болур дооста, ол чорук хуралдарын болгаш чөвүлө хуралдарыңк «дегереп-гей» протоколдарын, чүбөң-базын меде-лериң, тайлыбырамың болгаш эскелериң да негеп турар партия райкомнарыңк дузалыкың-биле болуп турар. Оң түнө-лөңдө ындык партия эге организация-нык секретарыңк эң улуг сагыш са-лышыкыны кижилер-биле амыкчы эвөө, а оң бүтү шак-үеиң сырып турар саязын-биле амыкчы болуп турар.

Ындык бир секретарыңк—Азербай-жан ССР-ниң Шамхорский районуун Киров атыг колхозуңуң парторганизаци-янык секретары эш Рустамовтун амыкчы-ның чыжээ мындыг. Оң канцеляржы пап-калары болгаш тетрадытары стол кырында, этажеркада бүдүн чип-чипи-биле оова-лазы берген чыдыр. Парбүдүртерин амыкчыны, херезингер ортузунга амык-чы, амыкчы комунистер-биле амыкчы, комсомол организациянык дузалыкыңк, билдиришиңериң болгаш хомадаларыңк, коммунистерге даалгаларыңк, пар-тия чырыдышыкының үчөлдүңү, бот-тыштыгың урай-чүл бөлүмнериниң амы-кчынык үчөлдүңү жураалдарын кымып ту-рар. Ол «Ана созунар», «Дайычы хуу-дустар», «Мал амыкчыны талазы-биле чарыш», «Хууу амыкчыны талазы-биле чарыш», «Ышкы олуруттагынык өңүктөрү» суг-суг дигилеп бизөөн папкаларың. Аги-

Оң-биле холбайштыр—хамааты ведом-стволарга политиктиг дугайында кам-сыз. Политиктигтер тургустунган турган черлерге ол үеинде олар билдингери эки ролду ойнай турганнар, иччала-даа ам олар боттарың эвөөн көргүзүп турар бол-гаш демисежирин партия органнының амыкчы хоо-голап турар. Демир орук транспортунда техниктиг хомадалыңк дугайын эш Хрущев чөптү-биле чугаалаан. Ол хомадалың дөш демпир оруктарының политиктигтериниң амыкчы-чылары харысалага хууу билдингир. Демир орук транспортунуң техниктиг хомадалыңкың дугайында айтырылгары олардан эске кызырар тургузар боор. Ич-чала-даа транспортта техниктиг депшиге дөш олар боттарыңк үнү үндүргөн бе, олар оода чадарда үн бени үндүргөн бе? Чок. Оларын дүжүр дугайында ай-тырыгың өйү черге келген боор. (Адыш чаксаашыны).

Идеологтуг амыкчы амыдыралдан хоорук хоралык чоруну узуткаар

Эштер! ТБ-ның өткөт илеткелине эш Хрущев партия организацияларының идеологтуг амыкчынык бүтү талазыг характе-ристиямы берген, амгы үеде оң кол четпес чүдүгү болза амыкчылардык дыка хоорук болуп турарында, коммунист тур-гузушкунуң

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИН КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫН

XX СЪЕЗДИЗИ

Эш М. А. СУСЛОВТУН чугаазының төнчүзү

Оң-биле калы бир эвес партия органын оларын ууртпас, оларын чутула апарган сорулгаларга углазас, оларга сүе калып дуулазас, оларын тодаргай материал болгаш фактылар-биле чечсел-вас болза эң дээр дөөн пропагандалар «кыдып», «куртай бөрлер» деп чүвени билбешан, пропагандалар-биле үргүлчү ажылдары эржек чутула. Мынчангаш пропагандалары белетээриниң болгаш катан белетээриниң системалык үлөтүр болгаш кезде ажыл-агый талазын эржек чутула билгилери-биле олар чепселген турар кыдыр өдө тургузар керек.

Амьдыралдан, практикадан хоорлуп база жокчулук саап турарындан чүгө бистин пропагандалар эвес, харын теоретиктин фронт база улук хемээдин-биле калыпчыл турары жомандыгы.

Экономика эртемдерин чыккесе ан көрөөлөр. Амгы үе-чалада бистин нийти-ледин экономикадагы хөгжүдөүниң ханы чорудулгалары өрөөннери марксисчи болды өрөөннере болгаш хөгжүдөүниң көз, шийтирилгит уламчылык болган турар ужурау. Ол дээр, партиянын эртен үеге революстуг дуржулгазынче азы марксисчи-ленинчи философияны өрөөн-ринче кичээлгөй кошпаган турар дээр ан эвес-тир. Иччалажок совет нийти-ледин хөгжүдөүниң экономика эртемн өрөөн-нере чечсел болгаш амырдык кылырынче көз кичээлгөй өрөөннере турар ужу-рау ыдыг үе эгелээ, чүгө дээр соци-алисттик экономиканың хөгжүдөүниң объективтин хообулдарын билери, ол хооб-улдарын коммунисттик тургузарын дүргө-дериңиң өргө-ажыктарына ажылгаар артыны бирги чөлгөчө берип турар.

Бо талазы-биле өөрчүтүг факт болза политиктин экономикадагы өрөөндө ному уурдугени болур. Иччалажок чангыс өрөөндө ному чепсел, а экономикадагы чорудулгалары чогаалчык эсуу-биле шийчи-лен көргөн турар улук эртем амьдыла-рын ам-даа көчүгү эвезин болуу турары жомандыгы.

Чамдык экономистер боттарының чогаал-дарына улук чамыктарын ботурганнар. Аар улетуруну хөгжүдөүниң темптерин өөрөөннөрдөүниң эржек чутулазын дугайнда антмарысычти үрөөндери непер-дериң турган эвез хей чаржынычг эконо-мистерни эдер ужур партияга таварыш-кы. Социализм үеинде техниканың мору-аль талазы-биле өрөөннере категория-ларын экономистерниң үлөөлөй турганы техниктага өргөжүрөөн чүдөүдериң болгаш консервативтин / теоретиктин шынды-лыктын болуу, улук көгаралды чедир-ген.

Социалисттик бугурада үе хообул-зунуң хөдөлгөүниң экономистер багай өрөөннери турар. Бистин архитеторларының артык чүдүдери хандыкшаан, улук-туң ачка-хөргөүниң камнавай турган-гына, МТС-терге болгаш колхозтарга чеп-сел хире чарыгдал үерин санавай турган-гына бистин ажыл-агыйымыска үе хообулзу канчаар тодаргай хөдөлгө турар дээр дугайында айтырыгын экономис-терин амырдык кыдып турганы чугаажок сабыдары болган.

Улук ажыл-агыйының тодаргай адыр-ларының экономикадагы айтырыгларын эртем эстууар ажылдап кылыр сандаггай байдала турар. ССР-де кезде ажыл-агый бугурадагы экономикада өрөөннере сорулгалы 40 ажыг эртем-шиччал албан черлери бар. Иччалажок колхозтарның болгаш сорулгаларының өрөөннере эң байлак дуржулгазын түнпө көрүгө олар көчүгү эвезини кытыганнар. Кезде ажыл-агыйының экономикадагы талазы-биле өрөөндө ному улетурун экономика-дагы талазы-биле өрөөндө ному ыш-каш хөлүн эрттир уамдыкан.

Бистин амьдыралымыстың, коммуни-сттик тургузушунун эң чутула сорула-ларын теоретиктин ботдык хорук чоруу философия талазында база бар.

Хаммытын мурнуна экономистерниң болгаш философтарның чамдыкынның практикадан хооруганының түнпөндө шөкжлекчи чорук болгаш догматизм каа-бак непердери алган турган. Шөкжлөш-күн деп алзар чыргалы азырын азыс утказы—чүгө оң халдары-биле аа-рааннар чыгырларын херектиг, херек чок черлерге көргүзө кааптарында эвес, а олар боттарының шындыктын дөди бадытка-лы кыдыр практиканы эвес, а кайы-бир айтырыг талазы-биле авторитеттик кижилерин чугаазын санап турар. Тодаргай боттуг чутула өрөөннере оларның со-нуургалы чидир турар. Бүгү чүвени цита-талар шийин алыры-биле болгаш олар-биле боттарының шындыктын дөди бадытка-лы кыдыр практиканы эвес, а кайы-бир айтырыг талазы-биле авторитеттик кижилерин чугаазын санап турар. Тодаргай боттуг чутула өрөөннере оларның со-нуургалы чидир турар. Бүгү чүвени цита-талар шийин алыры-биле болгаш олар-биле боттарының шындыктын дөди бадытка-лы кыдыр практиканы эвес, а кайы-бир айтырыг талазы-биле авторитеттик кижилерин чугаазын санап турар.

Догматизм болгаш шөкжлөшкүн-нүн непердериңиң ийи-чангыс кижилерге чутуу чорук күшүгү-биле дуулазан дөр-өүни чыгынгит турбас. Ийи-чангыс кижилерге чутуу тейлөөрлер марксисчи теорияның хөгжүдөүниң чүгө чамык кижилерге хамаарыштырып, оларга бүрүн илеп турганнар. Иччангыс олардан эскер-ел ол-ла чамдык ийи-чангыс кижилер-нин тургузуу турар чүдөүдери чүгө ший-гөдүн алып болгаш ботуңуңду тайылбыр-лаар дээр амырдык ботан турган. Мынчан-гаш революстуг теорияны хөгжүдөүриңе бистин партияныстың коллективтин бода-лынын ролун база азы-дума партиялар-ның ролун, улук массаларының коллектив-тин дуржулгазының ролун херекке албайн турган.

Партия догматизм-биле казан-даа өш-тешпейн келген, харын амгы үеде оң-биле демисел онза чидир болу берген. Бистин чурттан турар үеис марксизмин чогаал-чык эсуу-биле хөгжүдөр сорулгалы чүдө-үн-даа артык чутула кылып турар. Бистин чуртувуста коммунизм тургузушуну болгаш улук демократизмниң чурттарына социализм тургузушуну улам чача-чаа айтырыгларын хун-бур ийип ундурду турар, ол айтырыгларга теория болуңун сөзүн чугаалаар ужурау. Бүгү делегедө канчаар-даа аажок улук өскөрүлгө болуу, хей-хей айтырыглар чача байдал-ды тургузушуну турар. Бо бүгү болза амьдыралдан жокчулук каапас төлөөдө чача айтырыгларын эртем эстууар амырдык кылыры, марксизмин улам ийи айыл-ла турар, ол айтырыгларга теория болуңун В. И. Ленин, марксизмин чогаалчык ха-рактерин айтышканна, «бистер Марксизм теорияны туулунга чепсел болгаш дөп болбас чүе кыдыр чөре көрөйиң турар бис; харын амгы эвес, ол теория чүгө эртемнин үндөүниң салган, социалист-тер амьдыралдан чыдыр болбас дөп, оңу бүгү уламчылыкка улам ийи чоруду-рау ужурау дөрөөниң бугурадагы бис» деп демгелеп чорган. (Чогаалар, том 1, арн 191).

Ол сорулга бистин мурнувуста, ылангы бистин экономистериниң болгаш фило-софтарымыстың мурнуда туруп турар. Партия олардан Совет Эвилелинде болгаш улук демократизмниң чурттарына соци-алисттик тургузушунуң канчаар-даа аажок улук дуржулгазында база амгы үедеги капитализмде болуп турар чорудулгалар-нын ханы анализинге үндөүлөш, совет, ажыл-агый болгаш партия кадрларына теоретиктин дузаны көргүзөр аргалыг, эр-тем талазын улук чогаалдарын тургу-ска турарын манап турар. Чач практиканы болгаш бүгү эртемнин чедикши-неринге үндөүлөш, революстуг теорияны улам ийи хөгжүдөр дугайын марксис-тер чугаалаары, марксизм-ленинизм оң ха-жыдыр болбас принциптериниң суурунга, ол принциптерин хажылар бүгү ораал-дыкшыкка улау эртем чок демгелөө улам ийи хөгжүдөр болгаш байдып түнпөр болбайнаан.

Бистин идеолотуг амьдымыста чепсел-тер ыдык шыңгыс болуп турар. Партия олар-биле эштежин шыдавас.

Устүзү-даа, бугузу-даа бүгү партия ор-ганизацияларының сорулгалы чүд дээр, ол чепселтерин устүзү болгаш амьды-ралче, практикада, коммунисттик тургу-зушунуң тодаргай айтырыглары, бирги чөлгөчө материалдык чагай чүдө-үдери бугурадыр көрүдөр херекке бугу-рада чери болгаш көлөк бугурадыр мур-нуда турар сорулгалар-биле пропаган-даны болгаш агитацияны ханы харыла-зынче бистин идеолотуг амьдымыстың өргөндөү хандырып болур.

Ажылчы чоңарын социалисттик меде-редин бидер дугайында үргүлчү салып кыдыр, чугула болгаш чили-биле сал-дыган айтырыгларга оларга харынны бөрү, кижилерин медеделне капита-лизмниң артымыкынары-биле демисели кошпаган, империалисттик буржуазияны реалсыдыг идеологияны шийтирил-биле сойлап илереди эржек чутула. Улук-тар аразының дүшкүрүгү чоруу кошпа-дырып болгаш тайбынны херекке быжы-кыларын чедип албашан, бистер буржа-уализмни, империализмни, колони-ализмни шүтүмүчүлөрүн чүгө ара соксадыр эвес, а харын ол сорулга-биле оңу улам күнөлдөр, бугурадыг чиктерге бол-гаш фактыларга үндөүлөш империализм-нин агресси идеологияны болгаш поли-тиказын сойлап илереди, бойлаан капи-талисттик системага социалисттик систе-маны, оң кайгамчык улук артык күштерин, бедик болгаш улук чагай принциптерин база сорулгаларын улау тургузушаан, капиталисттик системаның мөлчүкчү утка-шынарын сойлап илереди ужурау бис.

Бистин идеолотуг амьдымыска он-өм чыдарың дургузунда партиянын амыр-дык кылыгы болгаш ботшөүлгө дайынчы чоруду болгаш тодаргай уламчылыктын дагын эдип бөр, коммунизмди тилгелөө дээр демиселин сорулгаларына ча-гыртыр керек.

Пропаганда дугайында болгаш бистин бүгү политикамыстың база бистин бүгү амьдыралдыктың эртемнин үндөүни, коммунисттик нийтиледин чедикши-нин улетурунга эржек чутула марксис-чи-ленинчи теорияны чач дуржулгага үндөүлөш чогаалчык эсуу-биле хөгжүдө-үриңе партия моон сонгаар-даа могаг чок сагып салыр.

Эштер! Амгы съездинин төөгүлүг ужу-рудагы чедир үлөөлөр берге. Съезд бистин партиямыстың, чуртувустуң болгаш совет улуктуң мурнуга коммунизм тургу-зушунуңга кайгамчык улук перспекти-валарын амырдык турар, өөрүшкүдө бол-гаш чоргараланышкында сагыш-сетки хайынчы келди-ди. Бистин мурнувуста сорулгаларының магамын болгаш оларын чедикширин шийтирилөөрүгө төгүмөс артыгынын улауу каныг дээр. Совет кижилерин мурнуга кайы хире кайгамчык чагай амьдырал ажыттынын турбас-тыр дээр.

Брак эвес келди үеде бистин социали-сттик Төрөөн чуртувусу политика, экономика болгаш культура талазы-биле кайы хире улам күчүлүг, күшүгү, шымык апарбас дээр. А оң-биле жожа эске-даа азы-дума социалисттик чурттар, бүгү улук соци-алисттик калы ажылдагыч өзүп, быжы-гып, чечетелер. (Үргүчүлөдиг адыш чашканымы).

Ол кайгамчык перспективаларга төлөп-тиг бистин партияны бузулбас чангыс өвөниң, улук чогаалчы идепийиниң болгаш дайынчы аргалымын байдалында туруп турар. Бистин партияны бүгү совет улуктуң кылыгар чок ынакынын болгаш детымчезин ажылап турар. Бистин пар-тияны марксизм-ленинизмниң шыгыра-гай, тилетирбес өрөди-биле чепселген.

Бодунуң XX съездининиң соонда партия бистин Төрөөн чуртувустун улам ийи чектелешкени дээр, улустар аразына тайбың дээр, бистин чуртувуска комму-низмин тилгелөө дээр демисел чач улук тилгелөөр чедип амгы дөрөөнчө чыгынгит турбас. (Димиттиг, үргүчүлөдиг адыш чашканымы).

Молотов аттыг, Ворошилов аттыг, «Ок-тябрь 30 чылы», «Сталинчы орук» болгаш эске-даа колхозтарын саар инек ферма-ларында аскыңг оруктарын ажылап турарында савчыларының күш-ажылы дмак чыгың. Индыг оруктарын колхозтарын хаан фермаларында база кирип өгөлөөн.

«Октябрь 30 чылы» болгаш «Октябрь 14 чылы» колхозтарда автоустарының тургусканын инек бүрүг туралаан шаа-биле сугу ижи ап турар. Бо бүгү мал ажылдакчыларының күш-ажылына чыккелдиг болуру-биле калы оларын ажылаа сонуургалдын күнөлдөрүн.

Колхоз бугурадыгы улам ийи механи-заастарын үргүчүлээр дээр колхозчулар болуп эртен өтөттүг хуралдарга боттуг саналдарын бергилөөннөр.

Г. ИМЕЙ, партия райкомунуң инструктору.

Сессияга илеретинген чепселтерни дарый чайладыр

Чөөн-Хемчик районун Хөндөргөй кезде Советтин 10-гу сессиясына ол Советтин даргазы эш Агбан-Шыгырантың илеткелин чугаалашкан.

Сессияга илерөөни болза, партияның болгаш чазактын кезде ажыл-агыйын улам ийи хөгжүдөүриңе улаанган шийти-рилери амьдыралга боттандыр тала-зы-биле кезде Совет 1955 чылда эвезин амырдык чортувас.

Кезде Советтин күссөмунуң хураал-рын чымдырып, амаз мал, чөр ажылыга, улук өрөдигезиниң, калык камгала-дынын ажылдарына хамаарышкан айты-рыгларын чугаалап база ажылчы чоң-арыны негелде хомудаларын өй-шаанда шийтирилген келген. Кезде Советтин ак-тивчелериниң күжү-биле ажылчы чоңуң ортууңга азы-бур темаларың лекция-лары, илеткелдерин нөмчүтүүн органи-застан чоруткан. Кезде Советтин депутат-тары эштер Сангар-оол, Агбан-Шыгырал, Т. Торжу олар боттарының депутат ху-дөөлө талазы-биле ажылының дугайында сонгучуларының мурнуга илеткелдерин кылып берип турганнар.

Советтин деискээринде «Ымыл тара-чы» колхоз эртен чылын тарыга пла-нын күссөткен болза-даа, тараа дужулу куду болуп, ортумаа-биле бир гадап алап дужу чүгө 6 центнер болган. Малдын баш санын өстүрүрүн чыл планы күн-сетинген болза-даа оң продуктулуунуң хемчээли чамыс болушаан турар. Чижээ, колхоз эртен чылда хой бүрүдүн өртү-маа-биле 1,4 килограмм дүвү, саар инек бүрүдүн 463 литр сүтү алган. Илангы сүт саалдынын бедик болурунчу бү-гү аргалары бар деп чүвениң чижээ бол-дунга быжыглан инек бүрүдүн-вө

Малың болза-даа үстүдө чедикши-нер-биле чергелештир кезде Советтин

ажылында улук чепселтер сессияга иле-рөөн. Советтин дык хей депутаттары сонгучуларының ортууңга илеткелдерин кылып бербей турарлар, кезде Советтин чанында доктаамал комиссарларын тур-гускан болза-даа күссөм оларын ажыл-агыйны дугайында илеткелдерин албайн, оларның ролун көдүрбей турар.

Оң уламчын кезде Советтин деис-кээринде школан, өмгөлөгөн, салды-нын болгаш көлөк бугурадыгың ажыл-дарында улук чепселтер бар болуп тура-ры сессияга илерөөн. Школаның өрөди-те-кижидилгели ажылыңе кезде Совет кичээлгөй салбаан. Хей-хей өрөникчелер ол-ла кластарына катан олуруп турар-лар. Чоңуң иштинге бизик өрөдигезиниң болгаш чырынышкын ажылынын чепселден кезде Советтин чуртталчалар-нын аразында дык хей кижик бижикти багай билер болгаш харын мырпай бил-бес болуп турар чоруктар илерөөн. Кезде Советтин төүндө магамин өргөлөөчүлөрдүн эртен чылда 7 кижик халашкан болгаш салдыгың ажылчы өкшөкчөйи турар.

Советтин деискээринде «Ымыл тара-чы» колхоз эртен чылын тарыга пла-нын күссөткен болза-даа, тараа дужулу куду болуп, ортумаа-биле бир гадап алап дужу чүгө 6 центнер болган. Малдын баш санын өстүрүрүн чыл планы күн-сетинген болза-даа оң продуктулуунуң хемчээли чамыс болушаан турар. Чижээ, колхоз эртен чылда хой бүрүдүн өртү-маа-биле 1,4 килограмм дүвү, саар инек бүрүдүн 463 литр сүтү алган. Илангы сүт саалдынын бедик болурунчу бү-гү аргалары бар деп чүвениң чижээ бол-дунга быжыглан инек бүрүдүн-вө

М. ЧУЛДУМ.

Мал ажылын хөгжүдөр дээр

Бий-Хем МТС нийтинин мал ажылын хөгжүдөр, оң продуктулуун бедидер дээр эвезин хемчелери алган. Мал ажыл-агый хөгжүдөүриң көз чутула чүгү — тараа, мал чөмк чутурааларын бугурадыр хөгжүдөүриңе кичээлгөй салдынын кел-ген. МТС болгаш районун колхозтары эртен чылын эки дужуту өстүргөн-бол-гаш ажаап алган, 1956 чылда малдын баш санын, продуктулуун улам көдүдөр, бедик дужуту чедип амыр дээр ажыл-дарын чорудуп турар.

Эш А. Бывозтук трактор бригаданы Ленин аттыг кезде ажыл-агый артелинин колхозчулары-биле чангыс өп-сеткилдиг, организагыт калы ажылдакчыларын чоруткан, тараа культуларының гектар бүрүдүн эвезин бедик дужуту алмын хандырган. Тоску трактор бригаданың тракторист эш В. Матюков 1956 чылда тарылыгында 1140 гектар чымчак чөмк адырып белеткен. Ол трактор бригаданы септелгелер аразының доктаатынган хуу-сааларын болгаш машиналарын техник-тин ажаалдамын чуртун шынгыт са-гыш турар болгаш 7000 килограмм кывар чүдүлү камнап алган.

Нийтинин мал ажылын хөгжүдөүриңе МТС-тиң организагыт ролун бедидер тала-зы-биле хемчелериң планы ажылдап кыдынган болгаш боттанып турар. Бистин МТС-тиң хамаарылыгында колхозтар нийтинин малмын бүгү чүтүн айты-биле, оң иштинде төртүр малды баш санын өстүрүрүн планын күссөткен. Малдыг уксаалын өкшөкчөй ажыл чору-туну турар. Эң эки инектерден үрелиг

Хуучулар хуралына илерезн чепселтерни чайладыр

Сүт-Хөл районун Кызыл-Тайга кезде Советте хуучу кежигүнерин өтөттүг хуралдары ийи кезе чөмк эртен. Ол хуралдарга Хөр-Тайгада болгаш Кызыл-Тайгада магаминер өргөлөөчүлөрдүн эр-кен чылда чоруткан ажылдарының дугай-ын чугаалашкан.

Хөр-Тайга магамин бараан саарылгазы-ның планын эртен чылын ажык күссөт-кен. Иччалажок азы күрөөнүн салып азымыкын планын бүгү көргүзүлгө-биле күссөткөн. Бо ышкыш түнпөдө Кызыл-Тайга магамин көргүсөткен.

Санал берген хуучулар магамин өргөдөк-

50 бызааларын бо чылын тускайлап өстүрөр. Бүгү төртүр хойларын эң эки чингө-нарын дужу болгаш бараклау кошарлар-биле тарып боозаткан. Хава-нарын эки семитер азырап турар. Саар инек бүрүдүн 1200 килограмм сүтү чедип амыр болгаш эске-даа чүтүн малды-нын продуктулуун бедидер бис.

МТС «Ымыл тараачын» колхозун Ту-ранда сүт-бараан фермазын хей күш өртү бүгү кол ажылдарын бүрүн механи-застан, хаан фермазында чөмк бугура-дырп чымчак сава херексел болгаш амьдык демир орук тургустунган. Мал чөмкериң белеткээр механикация ба-гай эвес ажылдагың, ситен негелдөү-нүн талазы-биле амьдык механикация-зын денгел 1955 чылда 75,5 хуу, ситен бөлериниң механикация — 61,6 хуу, тарылыгы, мал чөмк культулары-ның одуруугу аразын амьдык кылы-рының механикациязы — 82,2 хуу чөм-көн. МТС 12.000 хойну электри-биле кыргың тургаш, 21.599 хойну кыргаң. Нийтинин мал ажылын механикачаш-кымы бо чылын улам калбарар.

Бистин МТС-те мал чөмк сабырадыр белеткээр механализм чөмк санын бар, ам оларын септелген чөмк турар. Бо чылын МТС мал кажааларының болгаш малчынарын чуртталга бажынарын туулгаларыңе улук кичээлгөй улазылган. Тулук материалдарың белеткел-болгаш сөөртүлгө—335 хуу күссөткөн-ген. МТС-тиң механизаторларында тур-густунган тулук бригаданы «Искра» кол-хозтуң 95 бап кирер чангыс хей хөв-рүтүп турар. Эң эки инектерден үрелиг

бызаа кажаазын тулуп доозар деп ту-

чылда ортумаа-биле 1460 литр сүт сагган эш Сонома, 1160 литр сүт сагган эш Бар-Анай олар ышкыш мурнакчы сава-чылар көргүзүп турла-ла, колхозтуң баш-таар чөмк, ийи партия организагыт болгаш кезде Совет ол мурнакчыларын дуржулгазын эске колхозчуларга непер-дери талазы-биле тодаргай хемчелери ап чорутпайн келген.

Ол колхозтуң даргазы турган Мамбетов, бухгалтер турган Бирлей-оол болгаш өскөдөр-даа колхозтуң ажыл-агыйын хөг-жүдөр дээр демкешериниң өргүжө, харын нийтинин хөргөүни бугадап, оңу боттарына шийгөдүн турганы илерөөн. Ол ышкыш колхозтуң 30 ажыг алтырын тус-төс кижилер харынылга чөгү-биле чидирген, оларын колхозга төлөп бербей, чыл-чылы-биле уамдыктырып турарлар. Чамдык кижилер, ылангыш Даркыптаа, Дорут-оол, Эренчиң болгаш өскөдөр-даа колхоз бугурадыгыңе амьдылап, ара-гаал, хей-нийтинин көрүм-чүрүмү үрөн турар чоруттары сессияның илериңиң чидир-биле шүтүчүзөөннөр.

Устүнде чепселтерни дарый чайладып, чуртталчаларын ортууңга культура-мас-салыг амьдыл калбартып турган, Советтин деискээринде школа, салгы черлери-нин амьдыл өкшөкчөй, ылангыш «Ы-мыл тараачын» колхозу ажыл-агый, өр-гангазы талазы-биле быжыглар хемчел-лери айткан шийтирин сессия хуулоп алган. Ол шийтирин амьдыралга ботта-дырар талазы-биле хемчелери кезде Со-веттин депутаттары, оң активчелери чо-рудуп турарлар!

М. ЧУЛДУМ.

Оон амында 10 кижиден монгол бригаданы база тургустунган.

Мал ажылын хөгжүдөүриңе хамаарыш-кан чамдык амьдыларын МТС ам-даа күс-сетпейн турарын демгелээр херек. Ситен сарааттаар, ситен салыр амьдыларын планын өвөлдөү күссөткөннөр. Тары-гакы эки таарыштырып чорударыңе болгаш кукурузаны саймарын өстүр-өүриңе кичээлгөй салдынмаан. Иччангаш ситен культуразының дужулу көчүгү куду болган. Электри-биле инек саарынын болгаш автосугарылыгы мамина херек-селдери 4 чылда ажылдагыңмайн, ботта-ла чымып турар чорук Кочетов аттыг колхоз-та бар.

МТС болгаш колхозтар малдын баш са-нын өстүрөр, оң продуктулуун улам-ва бедидер дээр мал кыштагаланышкынын шудуру, организагыт чорудуп турар. Илангыш саар инектерин ажаалдап өкшө-жөөннөрдүн өртөлдөр ажыл-агый чымын-чөмк аркен 4 айларынын дургузуна мурну-дагы чымын ол-ла үеинде турганында хей сүтү сап алган.

МТС хову амьдылы болгаш нийтинин мал ажылын механикачашкынын өчи-леп чедир бүрүн доозар, эртемнин болгаш мурнакчы дуржулганы чедикшинерин колхоз бугурадыгыңе непердери, колхоз-тарын организа, ажыл-агый талазы-биле улам ийи быжыгларын хандыра, алаа үндөүлөш колхозчуларын материалдык чагай болгаш улам-на өкшөкчөй дээр улук сорулганы салып турар.

И. СЫЧЕВ,

Бий-Хем МТС-тиң кол зоотехник.

Колхозтар механизацияны ажылап эгелезн

Каз-Хем районун колхозтары кезде ажыл-агыйн механизастар талазы-биле сөөлүг чылдарда чамдык чүдөүдери кыл-ган. Ам колхоз бүрүгү ийи дилер шилора-малары болгаш 6 колхоз электростан-циялары болган. Эртен чылын «Тил-гелге» болгаш Молотов аттыг колхозтар бү-рүн механизастыгына сушмакларын кылган. Оң түнпөндө Молотов аттыг колхоз 14 муң, «Тилгелге» колхоз 11 муң күш-хүнөрин камнап алган.

Оон амында районда 3 колхозтарда механизастаан сушмаклар бар. Индыг су-шмакларын колхозтар 1956 чылды тара-да дужаалазынын үеинде эки шымырдыг тарааны күрөөгө саада чок дужаганнар. Чач ажыл-агый чымында Ворошилов ат-тыг, «Сталинчы орук» колхозтар сушмак-лар кылырын планнаан.

Чүгө сушмаклар эвес, кезде амьды-агыйн эске-даа амьдыларын механизас-таарын районун колхозтары практикалан

эгелөөн. Илангы чазанылганы болгаш дарганазының мастерскаларын механи-застан, мал чөмк хандырыр база бөдүн чөмкериң үрөмчөл доозар терекселдерин тургузуп турар. Молотов аттыг колхозта 3 кижик төерик хирөө-биле хуңде 30 кубо-метр одаар шыгыт доозар турар.

«Тилгелге», «Октябрь 30 чылы» кол-хозтарда автодөңгөлөр бар. Амаз чүгө чангыс үчөгүч азы чангыс денгичи кижик амьдыл, хей тарааны денгелдөө. Ол чөм-кү колхозтарын үчөдүн өкшөкчөүриңе улук ролду ойноан. Ол-ла колхозтарда хаан кажааларын бус-биле илери чедип адынганнадан кажааларын ишти чангыс аай температуралык болган.